

Ecologische beoordeling realisatie kabelwaterskibaan in de Tsjûkemar

A&W-rapport 1898

in opdracht van

**Outdoor International
R. den Dunnen**

Ecologische beoordeling realisatie kabelwaterskibaan in de Tsjûkemar

A&W-rapport 1898

E. van der Heijden

Foto Voorplaat

De Tsjûkemar ter hoogte van de Ulesprong

E. van der Heijden 2015

Ecologische beoordeling realisatie kabelwaterskibaan in de Tsjûkemar. A&W-rapport 1898. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden

Opdrachtgever

Outdoor International

Ulgersmaweg 22
9731 BT Groningen
Telefoon 050-3183722

R. den Dunnen

Kornelkersstrjitte 5
8493 MD Terherne
Telefoon 06-55714321

Uitvoerder

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv

Postbus 32
9269 ZR Feanwâlden
Telefoon 0511 47 47 64
Fax 0511 47 27 40
info@altwym.nl
www.altwym.nl

Projectnummer

2083wat

Projectleider

Edwin van der Heijden

Status

Eindrapport versie 2

Autorisatie

Goedgekeurd

Paraaf

R. Strijkstra

Datum

13 mei 2015

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Situatieschets en ontwikkelingen	3
2.1	Omschrijving plangebied	3
2.2	Het voornemen	3
3	Relevante natuurwaarden	5
3.1	Beschermde gebieden	5
3.2	Beschermde soorten	5
3.3	Overzicht relevante natuurwaarden	9
4	Effectbepaling en beoordeling	11
4.1	Beschermde gebieden	11
4.2	Beschermde soorten	12
5	Conclusies	15
5.1	Gebiedsbescherming	15
5.2	Soortbescherming	15
6	Literatuur	17
	<i>Bijlage 1 Relevante wet- en regelgeving natuur</i>	<i>19</i>

1 Inleiding

Aanleiding

Het bedrijf Outdoor International heeft een plan ontwikkeld voor de realisatie van een kabelwaterskibaan met uitspanning aan de noordoever van de Tsjûkemar. Op dit moment bevindt het project zich in een verkennend stadium. Dit betekent dat de voor- en nadelen van het voornemen op een rij worden gezet met als doel om een zo goed mogelijk beeld te geven van het voornemen. Hierbij hoort ook een afweging ten aanzien van de ecologische effecten. Outdoor International heeft Altenburg & Wymenga opdracht gegeven dit ecologisch onderzoek uit te voeren.

Doel

Het onderzoek dat aan deze rapportage ten grondslag ligt, is een ecologische quickscan. Bij een quickscan worden de (potentieel) aanwezige wettelijk beschermde natuurwaarden in en nabij het plangebied in kaart gebracht. Vervolgens wordt bepaald of de betreffende natuurwaarden negatieve effecten ondervinden van de ruimtelijke herinrichting. Deze effecten worden vervolgens beoordeeld in het kader van de vigerende ecologische wet- en regelgeving. Dit betreft de Natuurbeschermingswet, de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (Ecologische Hoofdstructuur), de Flora- en Faunawet en eventueel andere relevante ecologische wet- en regelgeving. Hieruit voortvloeiend volgt een advisering met betrekking tot mogelijke knelpunten met ecologische wet- en regelgeving ten aanzien van toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. Voor meer informatie over de ecologische wet- en regelgeving wordt verwezen naar bijlage 1. Indien van toepassing worden aanbevelingen gedaan voor mitigatie en eventueel noodzakelijk aanvullend onderzoek.

Inhoud van het rapport

Het rapport is opgebouwd uit de volgende hoofdstukken.

- Situatieschets en ontwikkelingen: in dit hoofdstuk is het onderzoeksgebied afgebakend en beschreven. Tevens is een beschrijving gegeven van de inrichting (hoofdstuk 2).
- Relevante natuurwaarden: in dit hoofdstuk zijn de beschermde natuurwaarden in en nabij het onderzoeksgebied beschreven en is bepaald welke daarvan relevant zijn voor onderhavige beoordeling (hoofdstuk 3).
- Effectbepaling en beoordeling (hoofdstuk 4): hier is bepaald wat het effect is van de inrichting op de relevante natuurwaarden. Op basis van de effectenbepaling is vervolgens een beoordeling gegeven in het kader van de natuurwet- en regelgeving. Ook vervolgacties worden genoemd.
- Conclusies (hoofdstuk 5): dit hoofdstuk bevat een korte samenvatting van de beoordeling in het kader van de natuurwetgeving.

Aanpak

Voor hoofdstuk 2 is uitgegaan van de informatie die verstrekt is door de opdrachtgever. Het hoofdstuk over de beschermde natuurwaarden (hoofdstuk 3) is gebaseerd op verschillende bronnen, zoals verspreidingsatlassen, overzichtswerken, onderzoeksrapporten en websites. Ook is nagegaan of de verschillende leefomgevingen in het plangebied geschikt zijn voor wettelijk beschermde dier- en plantensoorten. Hierbij is vooral gebruik gemaakt van de expertise die binnen A&W aanwezig is. De hoofdstukken 4 en 5 zijn vervolgens uitgewerkt aan de hand van de informatie in de hoofdstukken 2 en 3.

Altenburg & Wymenga bv presenteert in dit rapport de resultaten van een onafhankelijk ecologisch onderzoek. Het onderzoek spreekt zich niet uit over de wenselijkheid van het onderhavige plan of een bepaalde ontwikkeling. Landschappelijke, archeologische of cultuurhistorische waarden komen niet aan de orde. Aan deze ecologische beoordeling kunnen geen rechten worden ontleend.

Foto-impressie van het plangebied met het recreatiestrand Ulesprong (foto boven), het deel van de Tsjûkemar waar de skibaan wordt gerealiseerd (foto midden) en het natuurgebied 'Eendenkooi' ten noorden van het recreatiestrand Ulesprong (foto onder) (foto's A&W).

2 Situatieschets en ontwikkelingen

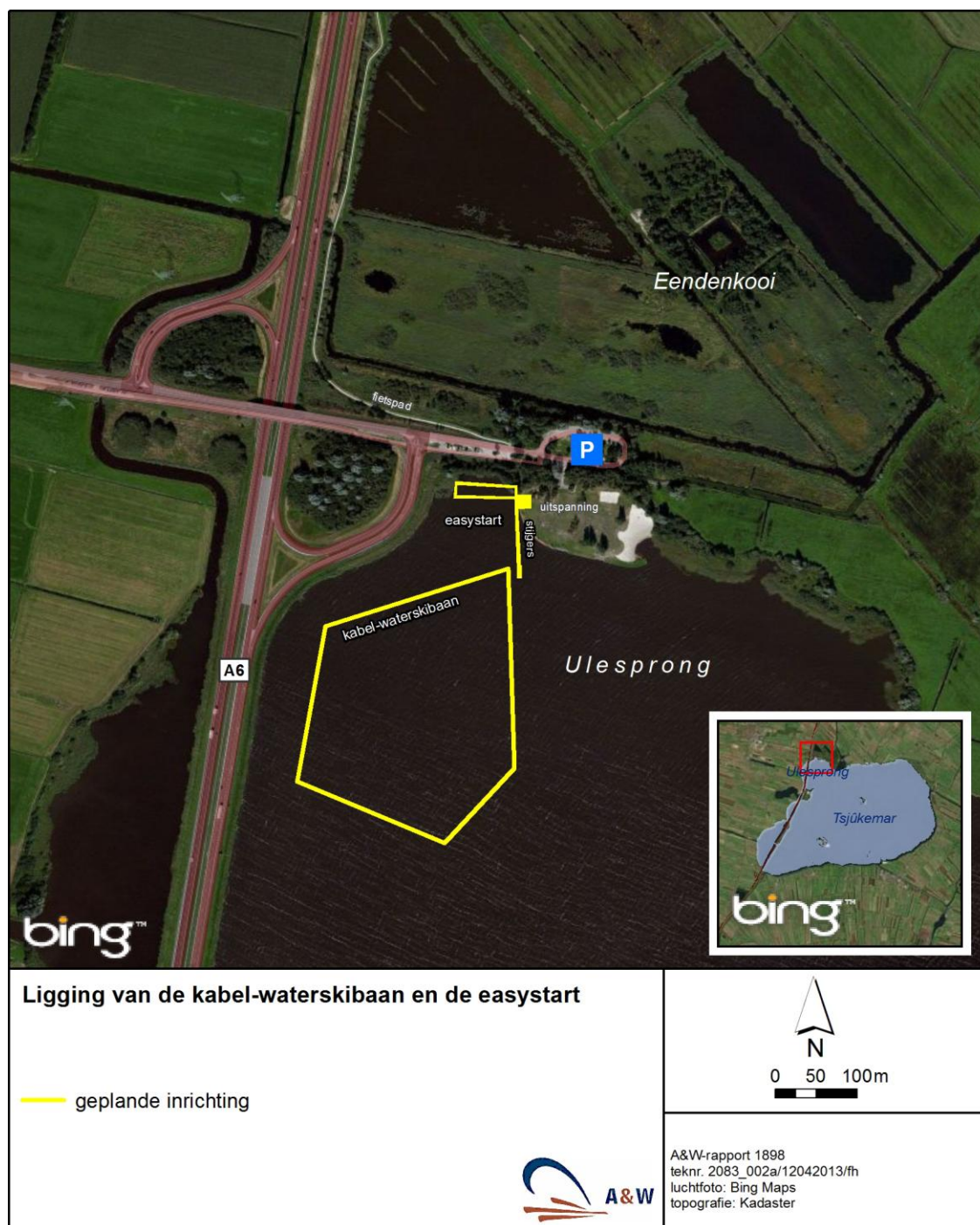
2.1 Omschrijving plangebied

Het plangebied ligt aan de noordzijde van de Tsjûkemar, op de locatie van het huidige recreatiestrand Ulesprong (figuur 2.1). Dit recreatiestrand bestaat uit ligweiden, een strandje, een kleine kiosk en een parkeerplaats. Het deel van het recreatiegebied waar de uitspanning wordt gerealiseerd, bestaat uit een ligweide met hier en daar een groepje bomen (zie foto's vorige pagina). Aan de zuidzijde van het recreatiestrand ligt het open water van deTsjûkemar. Ten noorden van het recreatiestrand ligt een natuurgebied met een eendenkooi. Het natuurgebied bestaat uit een afwisseling van open water met rietmoeras. Aan de westrand van dit natuurgebied ligt, bijna tegen de snelweg aan, een fietspad.

2.2 Het voornemen

Het voornemen bestaat uit de volgende vier onderdelen (zie ook figuur 2.1):

1. De installatie waaruit de kabelwaterskibaan bestaat
 2. Een Easy start (een aparte oefenbaan)
 3. Een uitspanning annex informatiecentrum
-
1. De kabelwaterskibaan wordt op het open water van de Tsjûkemar gerealiseerd en kan worden gezien als een soort skilift op het water. De kabel waarmee de skiërs worden voortgesleept, is bevestigd aan 5 dragers en wordt aangedreven door een geluidsarme elektromotor. Hiermee kunnen tot 12 skiërs tegelijk gebruikmaken van de kabelbaan. Ten behoeve van de skiërs wordt langs de oevers een steiger aangelegd. Het traject van de waterskibaan ligt tot op maximaal 400 m afstand van de huidige oever van het recreatiestrand. Het seizoen van de kabelwaterskibaan loopt van 1 april tot eind oktober en kent een openingstijd (afhankelijk van het seizoen) van 10.00 tot 22.00 uur.
 2. De Easy Start is een waterskibaan in het klein en heeft tot doel om beginnende waterskiërs te laten oefenen met het starten. De Easy Start ligt haaks op de hoofdbaan en heeft een lengte van 80 m.
 3. De exploitatie van de kabelwaterskibaan zal gebeuren vanuit een (kleinschalige) uitspanning. De uitspanning zal een hoogwaardige en milieuvriendelijke uitstraling krijgen en heeft naast een functie als restaurant ook een informatieve functie over de natuur en cultuur rondom de Tsjûkemar.

Figuur 2.1. Ligging van het plangebied in de omgeving.

3 Relevante natuurwaarden

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de wettelijk beschermde natuurwaarden die (mogelijk) aanwezig zijn in het plangebied en de omgeving daarvan. Tevens wordt van deze natuurwaarden bepaald of zij beïnvloed kunnen worden door de beoogde ingrepen en daardoor relevant zijn voor onderhavige ecologische beoordeling.

3.1 Beschermde gebieden

3.1.1 Natuurbeschermingswet

Natura 2000-gebieden

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van een Natura 2000-gebied. Het meest dichtbij gelegen Natura 2000-gebied ligt op ongeveer 7 km ten zuidoosten van het plangebied. Het gaat om het Natura 2000-gebied 'Rottige Meenthe en Brandemeer'. Dit Natura 2000-gebied is aangewezen voor verschillende habitattypen, habitatsoorten en broedvogels, waaronder Meren met krabbenscheer, Vochtige heiden, Blauwgraslanden, Trilvenen, Veenmosrietlanden, Blauwgraslanden, Gevlekte witsnuitlibel, Grote vuurvlinder en Roerdomp. Omdat de Natuurbeschermingswet 1998 bepaalt, dat van alle projecten en handelingen moet worden getoetst of zij negatieve effecten kunnen hebben op de Natura 2000-gebieden, is in hoofdstuk 4 de 'Voortoets' uitgevoerd (zie ook bijlage 1, paragraaf 1.1).

3.1.2 Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en Ecologische verbindingzones (EVZ)

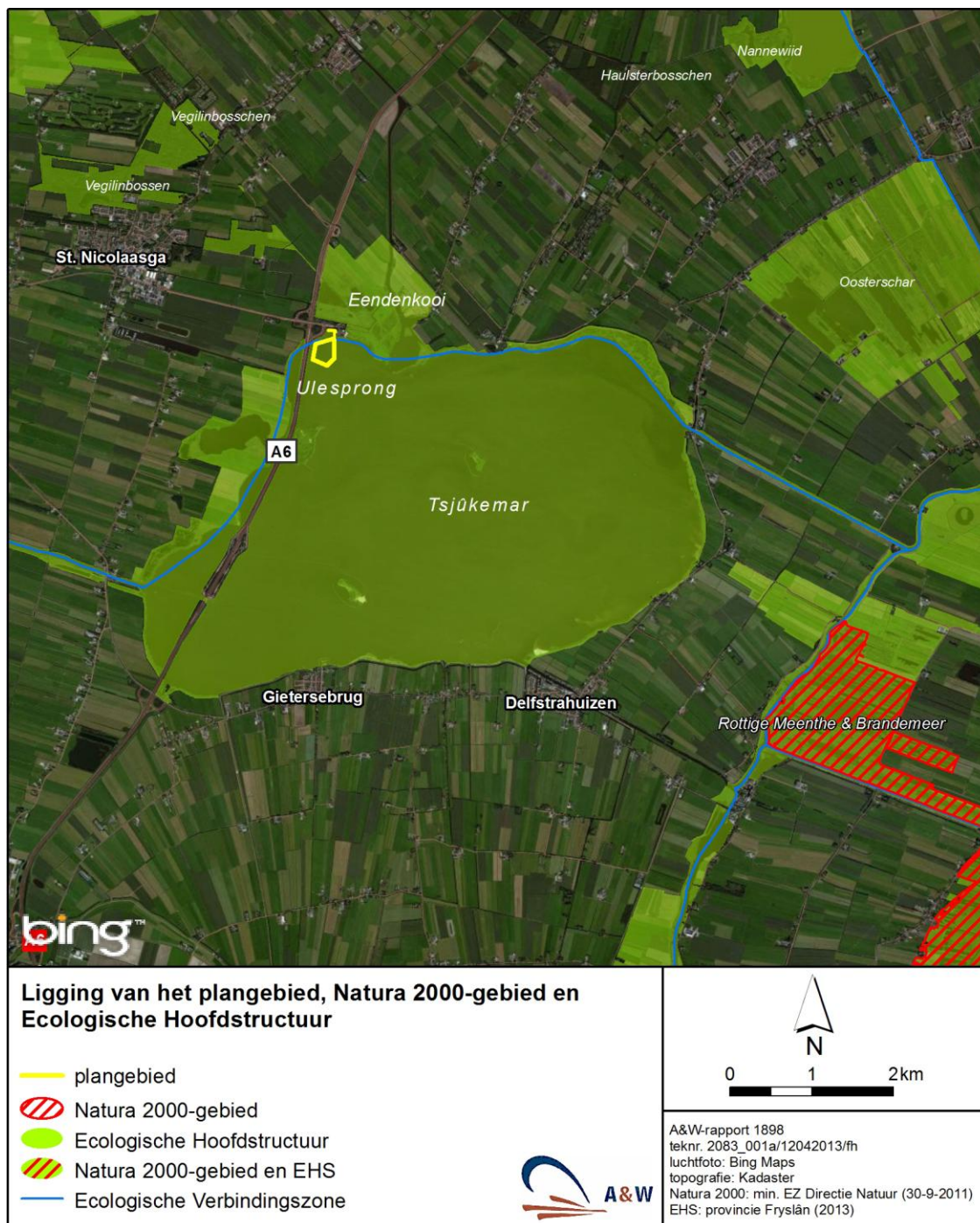
Het open water van de Tsjûkemar waar de kabelwaterskibaan is gepland, maakt onderdeel uit van de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Dit deel van de EHS is in het winterhalfjaar en het voor- en najaar van belang als rustgebied voor verschillende eenden, zoals Smient, Kuifeend, etc. Langs de oevers ligt een natte ecologische verbindingzone (zie figuur 3.1). Gidssoorten voor de ecologische verbindingzone zijn Otter, Vuurvlinder en Zilveren maan (Provinsje Fryslân 2006).

3.2 Beschermde soorten

Het plangebied bestaat uit open water en een recreatiestrand met ligweiden. Hieronder is per soortgroep besproken welke wettelijk beschermde soorten binnen en in de omgeving van het plangebied (kunnen) voorkomen en welke daarvan mogelijk van het plangebied gebruikmaken en relevant zijn voor onderhavige ecologische beoordeling.

3.2.1 Planten

De locatie waar de uitspanning wordt aangelegd, bestaat uit een ligweide. Hier groeien plantensoorten die ongevoelig zijn voor betreding. Het betreft voornamelijk grassen. Gezien de aard van het terrein, komen hier geen wettelijk beschermde plantensoorten voor. De oevers

Figuur 3.1. Ligging van het plangebied ten opzichte van beschermde gebieden.

van het recreatiestrand, waar de steigers zijn gepland, worden ingenomen door een strook met Zwarte els. Ook hier zijn geen wettelijk beschermde plantensoorten te verwachten.

3.2.2 Ongewervelde diersoorten

De meeste wettelijke beschermde ongewervelde diersoorten die in Nederland voorkomen, zoals bepaalde soorten dagvlinders, libellen en waterorganismen, stellen zeer specifieke eisen aan hun leefgebied, die vaak alleen te vinden zijn in gebieden met hoge natuurwaarden. Het recreatiestrand en de oevers van de Tsjûkemar, alsmede het open water van het meer zijn niet geschikt voor wettelijk beschermde ongewervelden. Ze komen hier dan ook niet voor (www.hynstebiter.nl, De Bruyne 2004, Kalkman 2004, Peeters *et al.* 2004, Timmermans *et al.* 2004, Bos *et al.* 2006, EIS *et al.* 2007, Bouwman *et al.* 2008).

3.2.3 Vissen

In het open water van de Tsjûkemar komen verschillende algemene vissoorten voor. Daarnaast wordt de aanwezigheid van beschermde vissoorten niet uitgesloten, zoals de middelzwaar beschermde Kleine modderkruiper en Rivierdonderpad en de zwaar beschermde Grote modderkruiper en Bittervoorn (Delft *et al.* 2011, www.ravon.nl).

3.2.4 Amfibieën

Uit verspreidingsgegevens van amfibieën blijkt dat er in de nabije omgeving van het plangebied licht beschermde amfibieën kunnen voorkomen, zoals Gewone pad, Bruine kikker, Bastaardkikker en Meerkikker (Van Delft *et al.* 2011, www.ravon.nl). De dieren kunnen zich voortplanten in de Tsjûkemar, terwijl het recreatiegebied als landbiotoop kan dienen. Ook de zwaar beschermde Heikikker komt in de omgeving voor. Deze soort stelt zeer specifieke eisen aan zijn gebied en wordt niet langs de oever van de Tsjûkemar en ter hoogte van het recreatiegebied, verwacht. Er worden geen andere zwaar beschermde amfibieën in de nabijheid van het plangebied verwacht. De Heikikker is niet relevant voor onderhavige beoordeling, aangezien er in het nabijgelegen natuurgebied geen ruimtelijke ingrepen zijn gepland waardoor er dieren kunnen worden aangetast of verstoord.

3.2.5 Reptielen

Uit verspreidingsgegevens van reptielen (Van Delft *et al.* 2011; www.ravon.nl) blijkt dat in de omgeving van het plangebied Ringslang kan voorkomen. Het betreft hier waarnemingen in de periode 2002-2010. De oevers van het recreatiegebied, waar de kabelwaterskibaan is gepland, is niet geschikt voor Ringslang. Overige beschermde reptielensoorten worden niet in de omgeving van het plangebied verwacht. De Ringslang is niet relevant voor onderhavige beoordeling, aangezien er in het nabijgelegen natuurgebied geen ruimtelijke ingrepen zijn gepland, waardoor er dieren kunnen worden aangetast of verstoord.

3.2.6 Vogels

Het open water van de Tsjûkemar, maar ook de delen waar de kabelwaterskibaan is gepland, kan in de winter en in het voor- en najaar gebruikt worden als rust- en foerageergebied voor verschillende wintergasten. Het gaat hier dan met name om verscheidene eendensoorten, zoals Kuifeend, Smient, Krakeend en Nonnetje.

In de bosschages aan de randen van het recreatiegebied en op het terrein zelf kunnen verschillende vogelsoorten tot broeden komen die karakteristiek zijn voor bossen en parken, zoals Koolmees, Vink, Spreeuw, Boomklever, Boomkruiper, Tjiftjaf, Zwartkop, Merel, Roodborst, Winterkoning, Houtduif, Merel, etc.

Van een beperkt aantal vogelsoorten is de nestplaats het gehele jaar beschermd, dus ook buiten de broedperiode. Dit geldt bijvoorbeeld voor Buizerd en andere roofvogels, uilen, Huismus en Gierzwaluw. Op het recreatiestrand komen verspreid groepjes bomen voor. Hier zijn geen jaarrond beschermde nesten aangetroffen.

3.2.7 Vleermuizen

De vleermuissoorten die in de ruime omgeving van het plangebied zijn waargenomen, zijn Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger, Meervleermuis, Ruige dwergvleermuis en Watervleermuis. Voor vleermuizen zijn drie onderdelen van het leefgebied te onderscheiden die van belang zijn voor de functionaliteit van het leefgebied. Deze zijn verblijfplaatsen, foeragegebieden en vliegroutes. Hieronder worden deze drie elementen besproken.

Verblijfplaatsen

In de zomerperiode hebben vleermuizen in Nederland hun verblijfplaatsen voornamelijk in gebouwen en bomen. Tijdens de winter verblijven zij onder andere in gebouwen, bomen, bunkers en kelders. De bomen in het plangebied zijn jong en ongeschikt als verblijfplaats voor vleermuizen. Het gebouw, dat als kleed- en doucheruimte dient voor badgasten, is ongeschikt voor vleermuizen.

Foerageergebied

Delen van het plangebied vormen geschikt foerageergebied voor een aantal van de eerder genoemde vleermuissoorten. Het gaat hier dan ook om de oevers van de Tsjûkemar.

Vliegroutes

Bij verplaatsingen tussen verblijfplaatsen en foerageergebied maken vleermuizen, om zich te oriënteren, meestal gebruik van vaste vliegroutes langs lijnvormige structuren, zoals lanen, boomsingels, (oevers van) watergangen en straatpatronen. De oever van de Tsjûkemar, ter hoogte van het plangebied, is in principe geschikt als vliegroute voor vleermuizen.

3.2.8 Overige zoogdiersoorten

Het plangebied is geschikt als verblijfplaats voor licht beschermde zoogdieren, zoals Bunzing, Wezel, Egel, Mol en verschillende (spits) muizensoorten. (www.zoogdieren.nl). In de omgeving van het plangebied komen ook de zwaar beschermde Waterspitsmuis en Noordse woelmuis voor (www.zoogdieratlas.nl). De oevers van de Tsjûkemar, waar de waterskibaan is gepland, zijn ongeschikt voor beide soorten. Deze worden hier daarom niet verwacht.

De oevers nabij de waterskibaan kunnen in principe worden gebruikt als foerageergebied door Otters. Om deze reden is in de periode september 2014 t/m april 2015 een onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van Otters alhier (van der Heijden 2015). Er zijn tijdens dit onderzoek geen sporen gevonden van Otters langs de oevers, zodat de Otter verder niet relevant is voor de toetsing.

3.3 Overzicht relevante natuurwaarden

Op basis van dit hoofdstuk is in tabel 3-1 op een rij gezet welke wettelijk beschermde natuurwaarden in de (ruime) omgeving van het plangebied en/of (mogelijk) in het plangebied voorkomen. Daarnaast is aangegeven of die natuurwaarden kunnen worden beïnvloed door de uitvoering van de beoogde herinrichting en daardoor relevant zijn voor het vervolg van de onderhavige beoordeling. Van deze natuurwaarden (gebieden en soorten) is in het volgende hoofdstuk bepaald welke effecten zij (kunnen) ondervinden en is beoordeeld hoe dit zich verhoudt tot de ecologische wet- en regelgeving. De overige natuurwaarden komen (naar verwachting) niet voor in het plangebied en/of ondervinden geen negatieve invloed van de beoogde ingreep. Op deze natuurwaarden wordt in deze rapportage niet meer teruggekomen.

Tabel 3.1. Overzicht van wettelijk beschermde natuurwaarden in en rond het plangebied. Van de natuurwaarden wordt aangegeven of zij aanwezig zijn in de (ruime) omgeving en/of in het plangebied, de status volgens de Rode Lijst, de relevante wet- en regelgeving en of de betreffende natuurwaarde relevant is voor onderhavige beoordeling. Aanwezigheid: + = aanwezig, - = afwezig, (+) = mogelijk aanwezig, maar niet vastgesteld, w = waarschijnlijk aanwezig, (f) = mogelijk foeragerend, v = vliegroute, (vbl) mogelijke verblijfplaats(en). Categorieën van de Rode Lijst: verdwenen (VE), gevoelig (GE), kwetsbaar (KW), bedreigd (BE) en ernstig bedreigd (EB), +/- = afhankelijk van de soort. Beschermingsregime: Nb-wet = Natuurbeschermingswet 1998, Ffw = Flora- en faunawet, waarbij 1 = licht beschermd, 2 = middelzwaar beschermd en 3= zwaar beschermd.

Natuurwaarde	Afstand tot plangebied		Rode Lijst-status	Beschermings-regime	Relevant voor onderhavige beoordeling
Beschermde gebieden					
Natura 2000-gebieden	7 km			Nb-wet	Ja
Beschermde					
Natuurmonument	-			Nb-wet	Nee
(P)EHS	0 km			SVIR	Ja
Overige gebiedsbescherming	-			-	Nee
	Aanwezig in omgeving	Aanwezig in plangebied			
Beschermde soorten					
Licht beschermde planten	(+)	(+)	+/-	Ffw 1	Nee
Ongewervelde diersoorten	(+)	(+)	nvt	Ffw 1-3	Nee
Kleine modderkruiper	(+)	(+)	-	Ffw 2	Ja
Rivierdonderpad	(+)	(+)	-	Ffw2	Ja
Grote modderkruiper	(+)	(+)	KW	Ffw3	Ja
Bittervoorn	(+)	(+)	KW	Ffw 3	Ja
Licht beschermde amfibieënsoorten	+	+	-	Ffw 1	Ja
Heikikker	(+)	(+)	-	Ffw 3	Nee
Ringslang	(+)	(+)	-	Ffw 2-3	Nee

Natuurwaarde	Afstand tot plangebied		Rode Lijst- status	Beschermings- regime	Relevant voor onderhavige beoordeling
Inheemse broedvogels	+	+	+/-	Ffw	Ja
Vleermuizen	+	(f)	+/-	Ffw 3	Ja
Licht beschermde zoogdiersoorten	+	+	-	Ffw 1	Ja
Otter	+	-	VE	Ffw 3	Nee
Waterspitsmuis	(+)	(+)	KW	Ffw 3	Nee
Noordse woelmuis	(+)	(+)	KW	Ffw 3	Nee

4 Effectbepaling en beoordeling

Op basis van het overzicht van de beschermde natuurwaarden (hoofdstuk 3), worden in dit hoofdstuk de wettelijk beschermde gebieden en soorten besproken die mogelijk negatieve effecten kunnen ondervinden van de inrichtingsplannen. Wettelijk beschermde natuurwaarden die in dit hoofdstuk niet worden genoemd, komen hoogstwaarschijnlijk niet voor in het plangebied en/of ondervinden geen negatieve effecten.

4.1 Beschermde gebieden

4.1.1 Natuurbeschermingswet

Voortoets Natura 2000-gebieden

De eerste stap om te bepalen hoe een plan zich verhoudt tot de Natuurbeschermingswet is de Voortoets (zie bijlage 1, § 1.1). Hierin wordt bepaald of er een kans is op een (significant) negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden als gevolg van de plannen. Het meest dichtbij gelegen Natura 2000-gebied ligt op ongeveer 7 km ten zuidoosten van het plangebied. Het gaat om het Natura 2000-gebied 'Rottige Meenthe en Brandemeer'. Gezien de grote afstand tot dit Natura 2000-gebied, zijn er geen directe effecten te verwachten van de geplande activiteiten op de aangewezen Natura 2000-waarden.

Omdat er geen ecologische relatie is tussen het plangebied en de aangewezen soorten van bovengenoemd Natura 2000-gebied, zijn er ook geen effecten te verwachten van de activiteiten op de aangewezen Natura 2000-waarden.

Conclusie Voortoets

De conclusie van de voortoets is dat er geen sprake is van een kans op (significant) negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van het nabijgelegen Natura 2000-gebied 'Rottige Meenthe en Brandemeer'. Hieruit volgt dat voor de uitvoering van de plannen geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet nodig is en dat er geen noodzaak is voor aanvullend onderzoek naar mogelijke effecten op Natura 2000-gebieden en de aangewezen natuurwaarden.

4.1.2 Ecologische Hoofdstructuur en Ecologische verbindingszone

De bescherming van de PEHS is tweeledig. Het eerste uitgangspunt is dat er geen verlies van oppervlakte mag plaatsvinden. Daarnaast mogen ingrepen binnen en nabij de PEHS geen negatieve effecten veroorzaken op de wezenlijke waarden van de PEHS. Deze wezenlijke waarden hebben betrekking op de aanwezige natuurwaarden, maar aspecten als rust en duisternis vallen hier ook onder.

Het deel van de Tsjûkemar waar de skibaan is gepland, is onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur. Ook loopt er een Ecologische verbindingszone (figuur 3.1). Dit deel van de EHS kan van belang zijn voor watervogels die in de periode september t/m april in Tjeukemeer kunnen overwinteren. Om hoeveel vogels het gaat is niet bekend. Daarom is in september 2014 t/m april 2015 een maandelijkse telling uitgevoerd van watervogels in het plangebied en de rest van het Tjeukemeer. De resultaten zijn vastgelegd in een separate notitie (Van der Heijden 2015). Uit deze notitie komt naar voren dat het plangebied nauwelijks of niet van belang is voor watervogels, ook niet in de periode dat er een overlap is in het gebruik van de waterskibaan en de aanwezigheid van overwinterende vogels in het Tjeukemeer. Deze periode

beslaat de maanden september/oktober en de maand april. Ook werd door van der Heijden (2015) vastgesteld dat de oevers nabij de waterskibaan niet van groot belang zijn voor broedende vogels.

De conclusie is daarom dat er ten aanzien van vogels er geen knelpunt is met het beschermingsregime van de EHS. Wel wordt geadviseerd om nog te overleggen met het bevoegd gezag inzake de EHS.

De ecologische verbindingszone wordt ook door de inrichting deels doorsneden. Er zijn echter geen effecten te verwachten op de gidssoorten Zilveren maan, Grote vuurvliinder en Otter, zodat hier geen knelpunt bestaat.

4.2 Beschermde soorten

4.2.1 Licht beschermde amfibieën

In het plangebied komt een aantal licht beschermde amfibieënsoorten voor. Voor licht beschermde soorten geldt een vrijstelling van enkele verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. De inrichtingswerkzaamheden veroorzaken daarom geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van licht beschermde amfibieën van deze soortgroepen.

4.2.2 Vissen

In het open water binnen het plangebied komen mogelijk middelzwaar en zwaar beschermde vissoorten voor. De plaatsing van de masten ten behoeve van de kabelbaan hebben slechts een zeer beperkt effect op het onderwatermilieu en er worden geen effecten verwacht op vissen. Met betrekking tot vissen is er daarom geen knelpunt met de Flora- en faunawet.

4.2.3 Vogels

Algemeen

Aangezien het plangebied mogelijkheden tot broeden van verschillende vogelsoorten biedt, moet bij ruimtelijke ontwikkelingen in het plangebied volgens de Flora- en faunawet rekening worden gehouden met broedende vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is, dat verstoord kan worden. Verstoring van broedgevallen is niet toegestaan en hiervoor wordt in principe ook geen ontheffing verleend.

Om een conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van broedende vogels te voorkomen, is het uitvoeren van werkzaamheden buiten het broedseizoen de meest zekere optie. Hierbij gaat het om het verwijderen van groenelementen of het uitvoeren van geluidsproducerende werkzaamheden in de directe nabijheid van nesten, bijvoorbeeld langs oevers van de Tsjûkemar. Een alternatief is om werkzaamheden voor aanvang van het broedseizoen te beginnen, zodat broedpogingen in het werkgebied achterwege blijven door de verstoring tijdens de werkzaamheden. Ook kunnen vooraf aan het broedseizoen eventueel geschikte broedplaatsen worden verwijderd. Tenslotte kunnen broedgevallen worden voorkomen door geen geschikte plaatsen voor nesten te laten ontstaan tijdens werkzaamheden. Mochten er toch vogels tot broeden komen en kunnen deze door de werkzaamheden worden verstoord, dan ontstaat er een conflict met de Flora- en faunawet en moeten de versturende werkzaamheden gestaakt worden tot na de broedperiode van de betreffende soort(en).

Op grond van het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat verstoring en aantasting van broedende vogels en hun nesten dient te worden voorkomen, zodat daardoor een conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van broedvogels kan worden vermeden.

Jaarrond beschermde nestplaatsen

Buiten het broedseizoen vallen de meeste nestplaatsen niet onder de bescherming van de Flora- en faunawet, maar een aantal vogelsoorten maakt gedurende het gehele jaar gebruik van de nestplaats of keert jaarlijks terug op dezelfde plaats. Hun nesten en de functionele leefomgeving daarvan worden daarom het gehele jaar beschermd. Het gaat hier bijvoorbeeld om een aantal roofvogelsoorten.

De bedoeling is om alleen ruimtelijke ingrepen uit te voeren langs de oevers van de Tsjûkemar en het recreatiegebied. Hier komen volgens het veldbezoek geen jaarrond beschermde nesten voor, zodat er geen knelpunt met het beschermingsregime bestaat ten aanzien van jaarrond beschermde vogels.

4.2.4 Vleermuizen

Effecten op vleermuizen treden mogelijk op wanneer sprake is van ingrepen en/of werkzaamheden aan onderdelen van het leefgebied, namelijk verblijfplaatsen, foerageergebied en vliegroutes (zie paragraaf 3.2.7).

In het deel van het recreatiegebied waar de ruimtelijke ingrepen worden uitgevoerd staan geen bomen en gebouwen die geschikt zullen kunnen zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. Effecten op verblijfplaatsen zijn daarom niet te verwachten. Tijdens de aanlegwerkzaamheden kan mogelijk een deel van het foerageergebied worden verstoord, maar aangezien er voldoende alternatief foerageergebied in de omgeving voorkomt, zijn hierdoor geen effecten op vleermuizen te verwachten. Ook is het niet de verwachting dat er belangrijke vliegroutes in het gebied aanwezig zijn die verstoord zouden kunnen worden. Om deze redenen veroorzaken de plannen geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vleermuizen.

4.2.5 Overige zoogdieren

In het plangebied komt een aantal licht beschermde zoogdiersoorten voor. Voor licht beschermde soorten geldt een vrijstelling van enkele verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. De inrichtingswerkzaamheden veroorzaken daarom geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van licht beschermde zoogdiersoorten.

4.2.6 Samenvattende effecten- en beoordelingstabel

Op basis van dit hoofdstuk is in tabel 4.1 op een rij gezet welke wettelijk beschermde natuurwaarden in de omgeving van het plangebied en/of in het plangebied voorkomen. Daarnaast is aangegeven of de betreffende natuurwaarden kunnen worden beïnvloed door inrichting en welke vervolgstappen er dan nodig kunnen zijn.

Tabel 4.1. Overzicht van de effectbepaling. Daarnaast is er een overzicht van de beoordeling in het kader van de betreffende wet- en regelgeving. Tevens geeft de tabel aan welke vervolgstappen nodig kunnen zijn.

Natuurwaarde	Negatieve effecten	Conflict met wet- en regelgeving	(Mogelijke) vervolgstappen
Beschermde gebieden			
Natura 2000-gebieden	Geen	Nee	Nee
(P)EHS	Ja	Nee	Wel verleg met Provinsje Fryslân
EVZ	Ja	Nee	Wel overleg met Provinsje Fryslân
Beschermde soorten			
Middelzwaar en zwaar beschermde vissoorten	Nee	Nee	Geen
Licht beschermde amfibieënsoorten	Niet uitgesloten	Nee	Geen
Inheemse broedvogels	Niet uitgesloten	Mogelijk	Geen, mits uitvoering volgens voorwaarden in § 4.2.3
Jaarrond beschermde nesten	Nee	Nee	Geen
Vleermuizen	Nee	Nee	Geen
Licht beschermde zoogdiersoorten	Niet uitgesloten	Nee	Geen
Otter	Nee	Nee	Geen

5 Conclusies

In dit hoofdstuk zijn de conclusies ten aanzien van beschermde gebieden en soorten uit het vorige hoofdstuk op een rij gezet en is aangegeven hoe de herinrichting zich verhoudt tot de vigerende ecologische wet- en regelgeving.

5.1 Gebiedsbescherming

Natuurbeschermingswet

De inrichting leidt niet tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van nabijgelegen Natura 2000-gebieden. Er is daarmee geen knelpunt met de Natuurbeschermingswet

(Provinciale) Ecologische Hoofdstructuur ((P)EHS en EVZ)

Aanvullend veldonderzoek heeft uitgewezen dat het plangebied nauwelijks of niet van belang is voor watervogels ook niet in de periode dat er een overlap is in het gebruik van de waterskibaan en de aanwezigheid van overwinterende watervogels in het Tjeukemeer. Deze periode beslaat de maanden september/oktober en de maand april. Ook werd door van der Heijden (2015) vastgesteld dat de oevers nabij de waterskibaan niet van groot belang zijn voor broedende vogels.

De conclusie is dat er ten aanzien van vogels er geen knelpunt is met het beschermingsregime van de EHS. Wel wordt geadviseerd om nog te overleggen met het bevoegd gezag inzake de EHS.

5.2 Soortbescherming

Voor wettelijk beschermde soorten geldt dat de herinrichting geen conflict met de Flora- en faunawet veroorzaakt, mits geen verstoring plaatsvindt van broedende vogels en hun in gebruik zijnde nesten.

6 Literatuur

- Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhof, De Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea. Papilionoidea. Nederlandse Fauna 7. Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey Nederland.
- Bouwman, J.H., V.J. Kalkman, G. Abbingh, E.P. de Boer, R.P.G. Geraeds, D. Groenendijk, R. Ketelaar, R. Manger & T. Termaat 2008. Een actualisatie van de verspreiding van de Nederlandse libellen. Brachytron, jaargang 11(2), augustus 2008. Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Heteren.
- Bruyne, R. de 2004. Nauwe korfslak *Vertigo angustior* Jeffreys 1830, gebaseerd op gegevens tot het jaar 2002. EIS Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- Delft, J. van, A. de Bruin & P. Frigge 2011. Waarnemingenoverzicht 2010. RAVON 42, jaargang 13 nummer 4; 105-119. RAVON, Nijmegen.
- EIS-Nederland, De Vlinderstichting & Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie 2007. Waarnemingenverslag dagvlinders, libellen en sprinkhanen. EIS-Nederland, Leiden / De Vlinderstichting, Wageningen / Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Assen.
- Heijden, E. van der 2015. Vogelonderzoek Tjeukemeer i.v.m. aanleg waterskibaan bij Ulesprong A&W-notitie 2323. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.
- Kalkman, V.J. 2004. Zeggekorfslak *Vertigo moulinsiana* (Dupuy, 1849). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- Peeters, T.M.J., C. van Achterberg, W.R.B. Heitmans, W.F. Klein, V. Lefeber, A.J. van Loon, A.A. Mabelis, H. Nieuwenhuijsen, M. Reemer, J. de Rond, J. Smit, H.H.W. Velthuis, 2004. De wespen en mieren van Nederland (Hymenoptera: Aculeata. - Nederlandse Fauna 6. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden, KNNV Uitgeverij, Utrecht & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.
- Provinsje Fryslân 2006. Ecologische verbindingzones in Fryslân.
- Timmermans, G., R. Lipmann, M. Melchers & H. Holsteijn 2004. De Gewone rivierkreeft *Astacus astacus* (Linnaeus, 1758). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis.

Websites

waarnemingen.nl
zoogdieratlas.nl
fryslan.nl
ravon.nl

Bijlage 1 Relevante wet- en regelgeving natuur

Alle ruimtelijke ingrepen in Nederland dienen, onder andere volgens de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht), aan de ecologische wet- en regelgeving te worden getoetst. Deze is in dit hoofdstuk kort samengevat. Voor een precieze weergave van juridisch relevante teksten raadplege men de oorspronkelijke uitgaven van de wetsteksten. De wettelijke bescherming van natuurwaarden valt in grote lijnen uiteen in twee delen: gebiedsbescherming (§ 1) en soortbescherming (§ 2).

1 GEBIEDSBESCHERMING

Gebiedsbescherming in Nederland is geregeld via de Natuurbeschermingswet (Natura 2000-gebieden en Beschermde Natuurmonumenten) en via regelgeving omtrent de Ecologische Hoofdstructuur en ruimtelijke ordening (bestemmingsplannen).

1.1 Natuurbeschermingswet en Natura 2000

Natura 2000

Natura 2000 is een netwerk van beschermde gebieden in de Europese Unie, dat wordt opgebouwd ter behoud en herstel van biodiversiteit. De Nederlandse Natura 2000-gebieden vormen een essentiële schakel in de internationale vliegroute van vele soorten trekvogels. Een aantal natuurgebieden is van bijzonder internationaal belang, zoals de Waddenzee, de duinen en de laagveenmoerassen. Voor een aantal planten- en diersoorten, die meer of minder onder druk staan, zoals de Noordse woelmuis, de Grote vuurvliinder en de Groenknolorchis heeft Nederland ook een grote internationale verantwoordelijkheid. Met de Nederlandse bijdrage aan Natura 2000 wordt voorkomen dat de natuur in Europa verder achteruitgaat. Om dit Natura 2000-netwerk in Nederland adequaat in stand te houden, te herstellen en te beschermen is het nodig om hieraan een wettelijk regime te verbinden: de Natuurbeschermingswet 1998.

Natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 in werking getreden. Daarmee verankerde Nederland de gebiedsbescherming van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving. De Natura 2000-gebieden die in het kader van deze richtlijnen zijn vastgesteld, worden ook wel Vogelrichtlijn- c.q. Habitatrichtlijngebieden of Speciale beschermingszones genoemd. Handelingen die deze gebieden schaden zijn verboden, tenzij de Provincie vergunning verleent. Habitatrichtlijngebieden zijn aangewezen vanwege bijzondere habitattypen en soorten. Vogelrichtlijngebieden zijn aangewezen ter bescherming van leefgebieden van bedreigde vogels en trekvogels. De soorten en habitattypen waarvoor een gebied is aangewezen, worden de 'kwalificerende waarden' genoemd.

De Natuurbeschermingswet 1998 schrijft voor dat er voor ieder Natura 2000-gebied een aanwijzingsbesluit moet worden opgesteld waarin heldere instandhoudingsdoelen zijn vastgelegd. Op dit moment is nog bij veel Natura 2000-gebieden sprake van een ontwerp-aanwijzingsbesluit. Op basis daarvan worden de komende jaren beheerplannen ontwikkeld. Daarin is vastgelegd hoe habitattypen en soorten in een Natura 2000-gebied beschermd worden en welke activiteiten in en om de Natura 2000-gebieden zijn toegestaan. Voor een aantal Natura 2000-gebieden is het beheerplan gereed en is het ontwerpbesluit omgezet in een aanwijzingsbesluit.

Beschermde Natuurmonumenten

Onder de huidige Natuurbeschermingswet is het onderscheid tussen Staatsnatuurmonumenten en Beschermde Natuurmonumenten vervallen. Beide vallen onder de noemer Beschermde Natuurmonumenten. Als Beschermde Natuurmonumenten binnen Natura 2000-gebieden liggen, worden de natuurwaarden en het natuurschoon waarvoor deze gebieden onder de oude wet zijn aangewezen, opgenomen in de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende Natura 2000-gebied. Het oude beschermingsregime treedt terug. Handelingen in of rondom Beschermde Natuurmonumenten die buiten de Natura 2000-gebieden liggen, zijn verboden als ze schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in dat gebied, of als ze het Beschermde Natuurmonument ontsieren. Dit geldt echter niet als de minister van LNV of de provincie een vergunning heeft verleend.

Externe werking

De kwaliteit van Natura 2000-gebieden is mede afhankelijk van de ruime omgeving. Als een activiteit die buiten een beschermd gebied plaats zal vinden, negatieve gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, moet deze beoordeeld worden. Locale en regionale overheden mogen in bestemmingsplannen geen ontwikkelingen mogelijk maken die in potentie een bedreiging voor Natura 2000-gebieden inhouden. Dit geldt voor nieuwe ontwikkelingen maar in beginsel ook voor bestaand gebruik.

Activiteiten op korte afstand van een Natura 2000-gebied kunnen kwalificerende soorten in het Natura 2000-gebied verstoren of verontrusten. Ook activiteiten op grotere afstand van een Natura 2000-gebied kunnen gevolgen hebben voor Natura 2000-gebieden, zoals hydrologische effecten (bijvoorbeeld als gevolg van grote grondwateronttrekkingen) en een toename van vliegverkeer. Verstoring treedt ook op wanneer kwalificerende soorten vanuit het Natura 2000-gebied gebruik maken van de omgeving en dat gebruik door ruimtelijke ontwikkelingen minder mogelijk wordt. Een dergelijke situatie kan zich voordoen bij een soort als de Wespandief, die binnen een straal van zeven kilometer rond zijn nest foerageergebieden bezoekt. Als een Natura 2000-gebied is aangewezen als broedgebied voor deze soort, zijn hiermee ook zijn foerageergebieden rond het Natura 2000-gebied beschermd. De bescherming van Natura 2000-gebieden is dus ook buiten de gebiedsgrenzen van kracht. Dit wordt aangeduid met de term externe werking.

Toetsing volgens de Natuurbeschermingswet

Als er nieuwe activiteiten in of nabij een Natura 2000-gebied plaatsvinden, moet oriënterend onderzoek uitwijzen of er een kans is dat deze significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden hebben. Deze oriëntatie is de Voortoets. Er zijn drie uitkomsten daarvan mogelijk (ministerie van LNV 2005):

- 1 Er is zeker geen negatief effect. Dit betekent dat er geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig is.
- 2 Er is wel een mogelijk negatief effect, maar dit is zeker geen significant negatief effect. Dit betekent dat een vergunning moet worden aangevraagd die vergezeld moet gaan van de zogenaamde Verslechterings- en verstoringstoets.
- 3 Er is een kans op een significant negatief effect. Dan moet een vergunningsprocedure worden gevolgd die vergezeld moet gaan van een Passende beoordeling. Hiervoor is onderzoek nodig op basis van de beste wetenschappelijke kennis ter zake. Als op grond hiervan wederom blijkt dat niet valt uit te sluiten dat het plan significante gevolgen heeft voor het gebied, kan de provincie slechts een vergunning verlenen als voldaan wordt aan de zogenaamde 'ADC-criteria'. Dat wil zeggen dat er geen alternatieven (A) voor het plan zijn,

er een dwingende reden van groot openbaar belang (D) met het plan is gemoeid en vóór de ingreep compensatie van natuurwaarden (C) is gerealiseerd.

In een korte natuurtoets of quickscan is meestal de Voortoets opgenomen in de teksten over gebiedsbescherming. Een Verslechtings- en verstoringstoets of een Passende beoordeling valt buiten de reikwijdte van een quickscan.

1.2 Overige vormen van gebiedsbescherming

De Ecologische hoofdstructuur (EHS) is onderdeel van het rijksbeleid voor een netwerk van natuurgebieden door Nederland. De provincies zijn verantwoordelijk voor een invulling van de EHS is een provinciale EHS. Waar de grenzen nog globaal zijn vastgesteld, moeten onomkeerbare ingrepen voorkomen worden. Na vaststelling van de exacte grenzen zijn ruimtelijke ingrepen binnen de EHS niet toegestaan, indien deze leiden tot aantasting van de wezenlijke waarden van het gebied. In uitzonderingsgevallen kan de provincie de natuurwaarden en functies van het EHS-gebied laten wijken voor andere functies van groot maatschappelijk belang. De initiatiefnemer dient deze belangen en mogelijke alternatieven uitgebreid te motiveren. Daarnaast dienen compenserende dan wel mitigerende maatregelen te worden uitgevoerd (ministerie van LNV 2003).

Op provinciaal niveau kan regelgeving zijn ontwikkeld om in weidegebieden mogelijkheden te creëren voor een extra bescherming van foeragerende watervogels tijdens de winter en weidevogels. Zo kunnen gebieden zijn aangewezen als ganzenfoerageergebied en/of weidevogelgebied. De bescherming van de overige natuurgebieden is veelal geregeld in bestemmingsplannen die zijn opgesteld krachtens de Wet op de Ruimtelijke Ordening.

2. SOORTBESCHERMING

2.1 Flora- en faunawet

In de Flora- en faunawet is de bescherming geregeld van soorten die in die wet zijn genoemd. Deze soorten zijn ingedeeld in beschermingscategorieën (Besluit vrijstelling beschermde dieren en plantensoorten). Daarnaast geldt voor alle in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving de 'zorgplicht'. Vanaf 26 augustus 2009 geldt een gewijzigde aanpak betreffende de beoordeling van ontheffingsaanvragen.

Zorgplicht

De zorgplicht houdt in dat iedereen dient te voorkomen dat zijn handelen nadelige gevolgen voor flora en fauna heeft. Als dat niet mogelijk is, dienen die gevolgen zoveel mogelijk beperkt of ongedaan gemaakt te worden (artikel 2). De zorgplicht geldt altijd, zowel voor beschermde als onbeschermde soorten. Bij overtreding zijn er overigens geen sancties.

Beschermde soorten

In de Flora- en faunawet heeft de overheid van nature in Nederland voorkomende planten- en diersoorten aangewezen die beschermd moeten worden. Ook de beschermde soorten onder de Europese richtlijnen (Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn) zijn hierin opgenomen. De bescherming houdt in dat het verboden is om beschermde, inheemse planten te beschadigen (artikel 8). Het is ook verboden om beschermde, inheemse dieren te doden, verontrusten, dan wel hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen of te verstoren (artikelen 9 tot en met 12).

Zorgvuldig handelen

'Zorgvuldig handelen' (artikelen 2b, 2c, 2d en 16c AMvB) gaat verder dan het voldoen aan de zorgplicht. Dit begrip is gekoppeld aan de beschermde soorten waarvoor ontheffing kan worden aangevraagd. Niet-zorgvuldig handelen is strafbaar. Zorgvuldig handelen vereist altijd een inspanning om te overzien wat de beoogde ingreep teweeg zal brengen. Een initiatiefnemer moet bijvoorbeeld altijd vooraf inventariseren welke beschermde, niet-vrijgestelde soorten aanwezig zijn in een gebied waar een ingreep is gepland. Ook moet hij in redelijkheid alles doen of laten om te voorkomen, of zoveel mogelijk te beperken, dat de artikelen 8-12 van de Flora- en faunawet worden overtreden. De eerste stap daartoe is een goede planning, bijvoorbeeld om verstoring van dieren in de voortplantingstijd te voorkomen.

Beschermingsregimes

In 2005 is een aantal wijzigingen van Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB) bij de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierdoor is het beschermingsregime van inheemse beschermde planten en dieren vastgelegd. Er zijn vier beschermingscategorieën, namelijk voor de soorten in tabel 1, 2 en 3 en de vogels. De indeling van de soorten is bepaald door de zeldzaamheid of de mate van bedreiging van soorten in Nederland, waarbij ook de aangewezen onder de Habitatrichtlijn zijn ingepast. Het gaat om de volgende beschermingscategorieën en de beoordeling voor projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling:

- 1 Licht beschermde soorten van tabel 1. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling.
- 2 Middelzwaar beschermde soorten van tabel 2. Dit zijn soorten waarvoor bij ruimtelijke ontwikkeling vrijstelling mogelijk is, mits aantoonbaar wordt gewerkt conform een door LNV goedgekeurde gedragscode.
- 3 Zwaar beschermde soorten van tabel 3. Bij verstoring daarvan kan een ontheffing nodig zijn.
- 4 Vogels.

Een ontheffing is een toestemming om in een bepaald geval af te kunnen wijken van een of meer verbodsbepalingen, zoals deze zijn vastgelegd in de artikelen 8 t/m 13 van de Flora- en faunawet.

Tabel 1.

Deze tabel bevat licht beschermde, algemeen voorkomende planten- en diersoorten, zoals Zwanenbloem, Bruine kikker, Bosmuis, Bunzing en Egel. De wetgever gaat ervan uit dat verlening van vrijstelling voor deze soorten geen afbreuk doet aan hun huidige, gunstige staat van instandhouding. Bij ruimtelijke ontwikkeling hoeft voor de verstoring van deze soorten geen ontheffing te worden aangevraagd. Uiteraard geldt wél de zorgplicht (zie hiervoor).

Tabel 2.

De tweede categorie betreft middelzwaar beschermde soorten. Hieronder is beschreven hoe met verstoring van deze soorten moet worden omgegaan bij gebruik van een gedragscode en zonder het gebruik daarvan.

Wanneer de beoogde werkzaamheden worden uitgevoerd volgens een gedragscode, hoeft voor de verstoring van soorten van tabel 2 geen ontheffing te worden aangevraagd. De gedragscode vermeldt hoe bij het uitvoeren van de werkzaamheden schade aan planten en dieren en hun verblijfplaatsen kan worden voorkomen of zoveel mogelijk wordt beperkt. De gedragscode die voor vrijstelling is vereist, moet goedgekeurd zijn door LNV en van toepassing zijn op de beoogde activiteit. Op de site van LNV zijn alle goedgekeurde gedragscodes

beschikbaar die door verscheidene brancheorganisaties zijn opgesteld. Er moet aantoonbaar volgens de gedragscode worden gewerkt om te voldoen aan de bewijslast. Dit betekent dat de werkprocessen gedocumenteerd moeten worden.

Als er geen gedragscode wordt gebruikt bij de uitvoering van de beoogde werkzaamheden, moet bij overtreding van de artikelen 8-12 een ontheffing worden aangevraagd. De toetsing die dan plaatsvindt, betreft een 'lichte toets'. Hierbij wordt getoetst of de activiteiten de gunstige staat van instandhouding van een soort in gevaar brengen. Deze toets vereist dat er inzicht moet zijn in de betekenis van het plangebied als leefgebied voor de soort in relatie tot de omliggende populaties. Als dat inzicht niet bestaat, dient daar onderzoek naar plaats te vinden (omgevingscheck). Dat kan betekenen dat ook onderzoek buiten het plangebied nodig is. De aanvraag wordt beoordeeld aan de hand van de volgende criteria:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door uw activiteiten?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van een soort wordt gegarandeerd, hoeft er bij een ruimtelijke ontwikkeling geen ontheffing te worden aangevraagd ten aanzien van soorten uit tabel 2. Dat betekent vrijwel altijd dat, aantoonbaar opgenomen in de plannen, voldoende mitigerende en/of compenserende maatregelen worden uitgevoerd. Is die garantie niet te geven (bijvoorbeeld doordat de mitigerende maatregelen mogelijk niet afdoende zijn), dan moet alsnog via een ontheffingsaanvraag aan LNV worden gevraagd om te bepalen of een ontheffing nodig is.

Tabel 3.

Dit betreft zwaar beschermde soorten. Deze tabel bevat de soorten die zijn vermeld in Bijlage 1 Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten en de soorten die zijn vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Wanneer ten aanzien van een of meer soorten uit Bijlage 1 of Bijlage IV verbodsbepalingen worden overtreden door een ruimtelijke ontwikkeling, kan een ontheffingsaanvraag nodig zijn, die wordt getoetst aan de volgende criteria:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door de activiteiten?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?
- Is er een wettelijk belang?
- Is er een andere bevredigende oplossing?

Voor een ontheffing moet aan alle criteria zijn voldaan.

Voor de Bijlage 1-soorten van tabel 3 kan ontheffing worden aangevraagd op grond van de belangen die in het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten zijn genoemd. Bij een ruimtelijke ingreep kan het om de volgende belangen gaan:

- Bescherming van flora en fauna.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Dwingende reden van openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor milieu, wezenlijk gunstige effecten.
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

Voor de Bijlage IV-soorten van tabel 3 geldt dat er alleen vrijstelling mogelijk is op grond van de wettelijke belangen die in de Habitatrichtlijn zijn genoemd. Deze zijn:

- Bescherming van flora en fauna.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Dwingende reden van openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor milieu, wezenlijk gunstige effecten.

Het belang van een ruimtelijke ontwikkeling geldt voor deze soorten dus niet.

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van een soort wordt gegarandeerd, hoeft er bij een ruimtelijke ontwikkeling geen ontheffing te worden aangevraagd ten aanzien van soorten uit tabel 3. Dat betekent vrijwel altijd dat, aantoonbaar opgenomen in de plannen, voldoende mitigerende en/of compenserende maatregelen worden uitgevoerd. Is die garantie niet te geven (bijvoorbeeld doordat de mitigerende maatregelen mogelijk niet afdoende zijn), dan moet alsnog via een ontheffingsaanvraag aan LNV worden gevraagd om te bepalen of een ontheffing nodig is.

Vogels

Tijdens werkzaamheden moet rekening worden gehouden met de broedperiode van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen, maar van veel vogelsoorten is bekend dat de broedperiode ligt tussen half maart en half juli. Het is voor de wet van belang of broedgevallen aanwezig zijn die door de werkzaamheden kunnen worden verstoord. De meeste soorten zijn elk broedseizoen in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens de broedperiode onder bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Voor versturende werkzaamheden buiten de broedperiode is dus geen ontheffing nodig. Er is evenmin ontheffing nodig voor het nemen van maatregelen vooraf aan de broedperiode, die de vestiging van vogels voorkomen. Ontstaan er binnen of nabij het plangebied toch nesten die kunnen worden verstoord, dan dienen de werkzaamheden te worden gestaakt tot na de broedperiode.

Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het gehele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Er is in augustus 2009 door LNV een indicatieve lijst gepubliceerd van jaarrond beschermde vogelnesten, waarin vijf categorieën zijn te onderscheiden. Daarin zijn bijvoorbeeld Gierzwaluw, Kerkuil, Ransuil, Roek en Sperwer opgenomen. Eén van de categorieën betreft soorten die geen jaarrond beschermde verblijfplaats hebben, maar wel vaak terugkeren naar de locatie waar zij het vorige jaar gebroed hebben. Dat geldt bijvoorbeeld voor zwaluw- en spechtensoorten.

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van de vogelsoorten op bovengenoemde lijst wordt gegarandeerd, hoeft er bij een verstoring geen ontheffing te worden aangevraagd. Dat betekent vrijwel altijd dat er een omgevingscheck van belang is om te kunnen bepalen of nabij het plangebied voldoende leefruimte beschikbaar is. Een deskundige bepaalt dan of er voldoende gelegenheid is voor de soort om zelfstandig een vervangend nest te vinden in de omgeving. Is dit niet het geval, dan moet, voor zover mogelijk, een alternatief nest worden geboden. Is dat ook niet mogelijk, dan moet ontheffing worden aangevraagd.

Voor vogels geldt dat alleen ontheffing kan worden verkregen op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Deze belangen zijn:

- Bescherming van flora en fauna.
- Veiligheid van het luchtverkeer.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.

Het belang van een ruimtelijke ontwikkeling geldt voor deze soorten dus niet.

2.2 Rode Lijsten

Nederland heeft voor een aantal bedreigde en kwetsbare planten- en diergroepen Rode Lijsten samengesteld. De doelstelling van de Rode Lijst is het bieden van duurzame bescherming aan een soort en zijn leefgebied. De Rode Lijst bestaat uit Nederlandse soorten die vanwege hun aantalsverloop of kwetsbaarheid speciale aandacht nodig hebben om hun voorkomen in ons land veilig te stellen. Hoewel de Rode Lijsten officieel door het ministerie van LNV zijn vastgesteld, hebben ze geen juridische status. Wel verwacht het ministerie van LNV van de verschillende overheden en terreinbeherende organisaties dat zij bij beleid en beheer rekening houden met de Rode Lijsten. Een aantal Rode-Lijstsoorten is ondergebracht in de Flora- en faunawet. Op 26 augustus 2009 zijn wijzigingen uitgevoerd in de soortenlijsten van de Rode Lijst.

3. ECOLOGISCHE BEOORDELING

Bij een ecologische beoordeling dient onderzocht te worden of de beoogde plannen een bedreiging vormen voor beschermde (natuur)gebieden in de regio en/of beschermde soorten.

Gebiedsbescherming

Ten aanzien van gebiedsbescherming komen de volgende vragen aan de orde:

- 1 Liggen er beschermde (natuur)gebieden in het plangebied of nabije omgeving?
- 2 Heeft de activiteit mogelijk (significant) negatieve gevolgen voor de beschermde gebieden?
- 3 Zijn die gevolgen te voorkomen?
- 4 Welke consequenties heeft dat voor de plannen (conclusies)?

Binnen de Natuurbeschermingswet vormen de eerste drie vragen de zogenaamde 'Voortoets'.

Er wordt gebruik gemaakt van websites van LNV en de provincie om te bepalen waar de grenzen liggen van beschermde gebieden. Op de website van LNV zijn de gegevens beschikbaar van alle Natura 2000-gebieden, zoals het (ontwerp)aanwijzingsbesluit met de instandhoudingsdoelen en begrenzing.

Soortbescherming

Ten aanzien van soortbescherming komen de volgende vragen aan de orde:

- 1 Komen in het plangebied beschermde en kritische soorten en vegetaties voor?
- 2 Zo ja, worden deze bij realisatie van het plan geschaad en kan dat voorkomen worden?
- 3 Zijn er vanuit de wet- en regelgeving bezwaren tegen de plannen?

Relevante soorten en vegetaties

Voor de eerste stap zijn overzichtswerken, websites en andere bronnen geraadpleegd en is veldonderzoek uitgevoerd. Daarbij is vaak ook informatie van derden betrokken. Er is daarbij vooral gelet op soorten die in het kader van de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet zijn beschermd, soorten die zijn opgenomen in de Rode Lijst en soorten die een indicatie geven van bepaalde ecologische kwaliteiten van het plangebied.

Bronnen

Voor de ecologische beoordeling wordt per soortgroep gebruik gemaakt van de meest recente informatiebronnen over de verspreiding van soorten in Nederland. Er wordt is in een aantal overzichtswerken en op betrouwbare websites nagegaan welke bijzondere en beschermde planten- en diersoorten er in (de ruime omgeving van) het betreffende plangebied voorkomen.

Veldonderzoek

De natuurwaarden worden eveneens onderzocht aan de hand van een veldbezoek. Hierbij wordt gelet op (sporen van) de aanwezigheid van beschermde en kwetsbare soorten in het plangebied. Daarnaast wordt beoordeeld voor welke beschermde soorten (die in de omgeving kunnen voorkomen) de ecologische randvoorwaarden in het plangebied aanwezig zijn. Het veldonderzoek is tevens van belang om een inschatting te kunnen maken van effecten die samenhangen met de beoogde activiteiten tijdens en na voltooiing van de werkzaamheden.

Effecten en beoordeling

Na de beschrijving van de relevante soorten die in en nabij het plangebied voorkomen, volgt een overzicht van de te verwachten effecten van de ingreep op de ecologische kwaliteiten van het plangebied. Deze verstoringen kunnen verder reiken dan de grenzen van het plangebied. We maken hier volgens de voorschriften van LNV in Werken aan Natura 2000 (ministerie van LNV 2004) onderscheid in vijf soorten effecten, onder te verdelen in kwantitatieve effecten (winst of verlies van habitats), kwalitatieve effecten (chemische effecten, fysieke effecten en verstoring) en achteruitgang in ruimtelijke samenhang (versnippering). Het gaat in alle gevallen om effecten die een verstoring veroorzaken van de (beschermde) soorten en van de functionaliteit van hun leefgebied.

De beoordeling vindt plaats aan de hand van de natuurwetgeving (Natuurbeschermingswet, Flora- en faunawet en Wet Ruimtelijke Ordening (i.c. Ecologische Hoofdstructuur). Bovendien kan een beoordeling nodig zijn ten aanzien van provinciale regelgeving, zoals betreffende ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied. Het kan nodig zijn dat de initiatiefnemer contact opneemt met de provincie wanneer effecten op kunnen treden ten aanzien van ganzenfoerageergebied en weidevogels. Indien negatieve effecten kunnen optreden ten aanzien van de instandhoudingsdoelen van een Natura 2000-gebied of een Beschermd Natuurmonument, kan het nodig zijn om een vergunning volgens de Natuurbeschermingswet aan te vragen.

Wanneer verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet kunnen worden overtreden, dienen mitigerende en/of compenserende maatregelen in de plannen te worden opgenomen. Wanneer door dergelijke maatregelen de functionaliteit van het leefgebied gegarandeerd is, is er geen ontheffing nodig (§ 2.1).

Bezoekadres

Suderwei 2
9269 TZ Feanwâlden

Postadres

Postbus 32
9269 ZR Feanwâlden
Telefoon 0511 47 47 64
Fax 0511 47 27 40
info@altwym.nl

www.altwym.nl